

Мартын 27-ой туршада фронтнууд дээрэ шугала хубиллага болоогүй.

★

Мартын 26-ла манай авиациин частнууд фронтын эдэб участогууд дээрэ сэргэ ба шаша тэвхэн 50-аа үсөөн бэшэ автомашинд үгы хэбэн гв, али гэмтэбэн, домо хэрэгсэлтэй 2 склэд тэвхлэн, дайсанай полеводь зөвтэй артиллерийн 7 батареи буудалгы дарабан байна.

★

Баруун фронт дээрэ манай сэрэгүүд зарим участогууд дээрэ өөдөлгөнөө поинцинууды байжаруулахын түлээ байлдангуулы хаб. Н-скэ частини боовчүд дайсанай миннэ талы ба проножочто хаалгы дабаад, 2 буурин газары эзлэ. Энэ буурин газаруудай түлөө болон байлдааны немецүүд 200 гаран солдат ба офицерэ алуулжа тэвхэн байна. Булгалдан абтабан трофей ба плендэ абтабан хүнүүд бии.

★

Белгородай оршондо нэгэ участок дээрэ дайсан болбо эхэ гүрэгдэл орожо байжа манай сэрэгүүдэй байн газар худар хушуурин орожо шалад. Немецүүд манайхитай өмхөлзөгтэ сохилго тэвхэн, түрүүшынээ поинцинуудта сугаржа, тус байлдааны эсэстэ 2 роты шаху немецкэ ябан сэрэгүүд үгы хэблэн, дайсанай 2 танк ба самоходно эхэ буу гэмтээгдэж байна.

★

Хойто Довещын тэд бэтга дайсанай эгээ багалан абган сэрэгүүд хүсэтэ артиллерийскэ буудалгаар эмхэтгэжэ, хүтэр Красно командиртай подразделение 2 дахин атаковала. Манай боовчүд гитлеровцуудай атакы тогтон барйа. Байлдаанай болон газар дээрэ дайсанай 100 гаран хүтэр үлээ. Онгоо нэгэ участок дээрэ Н-скэ частини татнуулашад дайсанай траншей худар сүмэрэн орожо, 40 немецкэ солдат ба офицерэ хоолоба.

★

Ильень нуураа ургуу манай частнууд туйлаан ружевчүүдэ бүхэлжэ, тагнуул хэе, Сержант Платоновой команда доро ябан 13 боц дайсанай позицинууд тэвхэ мүнхэн ошоно, гитлеровцууды габ гэптэ атаковала. Немецкэ офицерэ сержант Платоновой дайсанай бүлүүдэ 12 немецкэ солдат пленэ ороо. Манай тагнуулашад шэнэ ружевкэ эзэлэе, дэмжэлгэ өрөтөр тэрэ ружевкэ алданы барйа.

Снайпер хүтэр Номоков гэгшэ дайнай үлээ 263 гитлеровце, тэрэной шабн хүтэр Миронов 126 гитлеровце хооло.

Мартын 28-ай үглөнэй мэдээсэл

Мартын 27-ой бүчин туршада фронтнууд дээрэ онсо өөрө хубилгалтууд болоогүй.

★

Баруун фронт дээрэ манай сэрэгүүд эвэлган ружевчүүдэ бүхэлжэ, Н-скэ частини боовчүд рото шаху немецкэ ябан сэрэгүүд үгы хэбэн, 3 танк ба хуягта машины тэйе балар сохилон байта юм. Нүгөөдэ участок дээрэ гварийн лейтенант Шумиловой командалга доро ябан манай тагнуулашай отряд дайсанай ара тала худар нэбтэрэн ороод, хоо буудалга эхэ бутай батареин олоожогшын байла. Батареин буудалгын позици дээрэ 40 шаху немецкэ солдатуд бии байба. Советскэ боовчүд дайсанга габ гэптэ довтолгон бөөрөө 80 гитлеровце хооложа, үлөөшын плендэ абаа. Тэндэ хоо буудалга 3 немецкэ эхэ буу тэвхлэд, тагнуулашад өөрнөгөө частыа бусажа өрөө.

★

Белый городоо уруур манай сэрэгүүд дайсанай үсэд шанга эсэргүүсэлтэ дилэн даража, 7 буурин газары эзлэ. Минн нэгэ участок дээрэ 150 гаран гитлеровцууд үгы хэблэн ба 2 немецкэ танк гэмтэглэбэн байна. Н-скэ соединенин артиллерийн буудалгаар 4 минометно, 2 артиллерийскэ батареи ба 6 пулеметно үчүр үгы хэб.

★

Белгородай оршондо Н-скэ соединенин частнууд дайсанай атакы суваруулан сохоб, дайсанай 100 гаран солдат ба офицерүүды хоолоба. Мүн тэндэ 3 немецкэ танк гэмтэглэбэн ба танк буудлага 6 эхэ буу үгы хэблэн байта юм. Советскэ артиллерийн бүлүүдэ манай артиллерийн шагшаар буудлага немецүүдэй моторизован колонны хяа хамга сохилон. янж хэбэн самоходно эхэ бүлүүды ба 20 штурманские үй бута сохилон байна.

★

Ленинградта орохо замууд дээрэ хөр үлэр соо зөвнэ артиллерийн буудалгаар 9 самолёт унаагдан ба 3-иний гэмтэглэбэн байна.

★

Гомельскэ областини зарим райондо ябууллага тэжэ байн партизанска

Кубаньда 3 үлэрэ манай гэгшүүд газарай байлдаануудта 34 немецкэ самолёды унагажа, 8 самолёды гэмтээ. Советскэ штурмовикууд ба бомбарировщикууд дайсанай аэродромдо ам жалтэтай довтолго, хэе. Бомбын солдоор ба үхэр буу-пулемёдой буудалгаар олов немецкэ самолёт үгы хэблэе.

★

Питлеровцуудей карательна экспедици Орловскэ областини нэгэ райондо ябууллага тэжэ байн «За родину» гэдэг партизанскэ отрядны бөлөгдэ ба үгы хэбэ гэмтэбэн юм. Немецүүд партизанууды мэхэлэ зорилготойгоор нэгэ подразделение байлдаанда оруулан байла. Тингээд гол хүсвэнүүдээрэ тилхлэн гараад, партизанска отрядны бөлөгдэ, хяа бута сохило гэжэ үлээ. Партизанска тагнуулашад дайсанай бөдлөхы саг дээрэн таажэ шэлэе. Отряд командир бүлэг партизанууды талалаад, немецкэ подразделение эсэргүүч байлаа гэпты гэжэ захирбан юм. Энэ партизанска отрядтай бусад боевчүүдэй командиртай карательна экспедициин гүтэлдэн өрөдэ ёһотой ойп харгын жажуу тээ нүгтэда шууба. Гитлеровцууд партизанууды бөдлөхэ гэжэ ябабар өөлөө бөлөгдөшөө. Советскэ патриотууд 94 немецкэ солдат ба офицерэ үгы хэбэ, 2 хүннэ плендэ абаад, нэгэ автоматска эхэ буу, 9 пулемёт, 6 миномёт, 50 винтовка, 2 автомат, 450 минн, гоол хүннэдотэй 54 повозко буужан абаа.

★

Смоленскэ областини Гаврилка гэдэг деревни аман амангай шуужа байн арад зонини немецко-фашистска хара золигуудай тамалган тухай акт доро тунхаглагдаба: «Немецүүд сукарини тэмхилгөө урда үлэр Гаврилка гэдэг деревни Кузнецово, Никитинки гэдэг ба бусад деревинүүдэй хүн зонини суглуулаад, хэдэн гэрнүүд худар намган оруулан байна. Ивүүлээрн немецкэ бандиудуд деревини гадаа. Хэдэн хүнүүд аман абарха гэжэ, гад дүлэн болжо байн гэрнүүд соошо үлээдэ гүлхэлжэ гараа. Орохон байн немецүүд тэрэдэхэ гэбэн тэдэ хүнүүды автомадуулар буудан алаба. Гад дүлэндэ шатажа олон эхээр ба үхрүүдтэй хамта 100 гаран хүн үлээ. Энэ үлээ урдин өрөөн Улаан Арминн частнууд алуулга үхэлөө зарим советскэ гражданинууды аршажа шалаба». Тус акт дээрэ деревини ажалуулашад А. Бритвийн, Т. Мещеряков, О. Сивцова, Г. Котов, М. Семёнова, А. Котова, А. Лобанова, М. Шаборонкова гэгшад гараа табиба.

★

отряд мартын 1-бөө 15 хүтэр 3 немецкэ командатуре үй бута сохило. Хамта 53 гитлеровец, тэрэ гоодо 6 офицер хооложа. Мүн энэ гагай турша соо партизанууд сэрэг тэжэе ябан 2 немецкэ шешелжэ ба голочинтай нэгэ составны тэвхлэн байта юм. Полесскэ областдо ябууллага тэжэ байн отрядтай партизанууд мартын түрүүшын гэхэд соо 6 немецкэ шешелжэ хэбэ жажуу худар халган унагаба. Тингээдэ 3 паровоз, ашаа тэвхэн 53 вагон тэдэ бадар сохилдо.

★

Сталинград шалар 6-лахи немецкэ арминэ үгы хэбэн сагнаа хойшо 2 вара шаху болжо. Гитлеровцууд мүнөө хүтэр мэдээ ороодүй байлаар. Сталинград тухай дурдагатайгаа алли тэдэнэй айдаваншын хүрээдэ. Фронтын эдэб орон участогууд дээрэ бүлгэн абтабан немецкэ солдатууд бэшөгүүд соо энэ айдабаа хүрөөшын элээр сарагдана. Советско-немецкэ флот дээрэ алагтабан обер-фрейтор Вилли Келлер гэгшын шамгандаа бөшлөн ад, элгөөрүй бэжэе оршууллага тэжээл нигэ байна: «Сталинград шалар үгы хэблэн 6-лахи арминн хуби зайлан ямар нэгэн айдаан үй юмэе шэнгээр бизнэй багаа ээлхэнэ дараа. Айтабад хүрөөрүй солдат гэжэ юмэе байтаггүй. Немецүүд нигэ юмэетэй үшатах юм гэжэ хүнүүд булталаа ятгэжүү. Төөр өнөө хэты айдаан болгошье үнэн үшар байнаа. Бүгээр мүнөө Довещ мүнэн шалар байнбайт Нүгөө таламтай олодүүт. Энэ хэр үннэ бэйта гэмтэблэн гэжэ хэлжэ түнхэнэ. Сталинград шалар байн дивизионууд үшаршын тээ шон мүүшэй байла бэжэжэ үшархан гэжэ зүгнөөд байнаб».

★

Осло горотои оршондо нэвсэжэ патриотүүд Тогтой организациин отрядтай штабы үй бута сохило. Тэндэ 14 гитлеровцууд тэлэнэй дунда участогиначалыншын алагдаа. Угаа эхэ барилгын материал, 6 аманай автомашин ба бусад эрөөнүүд үгы хэблэе. Бергендэ патриотууд немецкэ эрэгсэлтэ элэбэ сэрэгэй хэрэгсэлтэй склэдэ гадаба.

Лытын райондэ «Пограничник» колхоз 1942 оной эсэс белгор район соого эгээд гэгдэнди колхоз байгаа дээ. Төөд 1943 оной эхнээ хойшо энэ колхоз тон онгоогоор харагана. Колхозой түрүүшээр патриот нүхэр Иван Николоевич Суворов гэгшэ бунгалга-башаа хойшо хамар дутуу дунда зүйлнүүдэ усаджа эхлэе.

Энэ колхоз мартын 10-ай байдалаар хабаранга тарилгада хүсэд бэлэн байна. Урхонэй фондэ байгуулагдантай 30 лүт, 15 борной, 3 сээкэ. 80 юмүт эсэст, 69 тэргэ забабриллажа. 30 шөнө боожоноуд оогдохой. Тарган ажал дээрэ агротехническэ тэжээ ябуулангууды мүү бэшэр ябуулан байна гэбэл, 2.700 шарга нар шөбтэ боолох тусбөтэй аад, 3.285 шарга гаргажа бооло. 57 центнер үлээ ба шубуунай аргал суглуулагдана. 20 өмжит мори, 6 сар бурган байта юм. Энэ колхоз болбо 1943 оной гүрнэй уялгата түвбөрнүүдэ 120 центнер ниха, 73 центнер үблэ, мүн РККА-гай фондэ 54 центнер мяха, 3.882 литр йв тушаахабаа гална авсаар 270 килограмм нооно тушаан байна.

Колхозоной мал ажалай байра байдал эхэ байн. Пылен-Рыч Очиров гэгшын даажэ байн МТЭ-тэ 1942—43 оной нэгшэ манай хорло байтаггүй. Малүүд үблэ тэжээлээр хүсэд хантагантай. Мүнөө 52 толгой туузал абтагд байна.

Дурсгалта агтельэ стажановцууд олон. Нүхэр Мария Семёнова гэгшэ колхозой моришор мүү бэшэр хүлэмэрлэе. Наалшиад Пыбик Демосорова, Лайжэ Пыльцова гэгшэд 1942 онойто тусбөтэе үлүүдэн дүвгээдэ бии. Шадари мэртэвэлээр бии нүхэр Суворовой мэртэ хүтэбээр «Пограничник» колхоз нигээ түрүү болгохой, мүнөө шөнэ нэблэгтын зам дээрэ байна.

Колхозой түрүүшээр нүхэр Иван Николоевичын хоёр хүвчүүдэй Дайдалжа байга армия фашистнууды сохлөжө байна. Виталин гэгшын лейтенант, Владимир-ниженерко сэрэгүүдэй лейтенант байна.

Нүхэр Иван Николоевич халаа «Манай колхоз 1943 ондо эгээд түрүү колхоз болго ёһотой, эвонини бизнэ-нэрлэе фронт ба Эхэ оромшай эрхнэ» — гэжэ омогтойгоо хөрөгтэ юм.

П. ХАЛТАНОВ.

ХОЕР ПАТРИОТ ТУХАЙ

Хажэгын аймагай Доодо-Худанай оомоной Энгельскэ нэрэмжтэ колхозой членүүд Дулаа Норбова ба Долгор Эрдынеева гэгшэд ажаллаа габагайгаар хүлэмэрлэе, бусад нүхрөөтөө эрхэн жэшэр харуудад юм. Нүхэр Норбова болбо полеводь хүлэмэрлэе ажаллаа зүүнэ даабарнаа нэгэншын асрагдгүй, харин ямар ажал хэсөө өөрө асуужа ябадаба гална, мори эмсэгтэ нарин нягтаар хандадаг, даабарга дүвэлэн дүвгээдэ байн. Иймөө энэ нүхэр колхозой зүгөө хэдэн дахин шалгал абабан байта юм.

Мүн Долгор Эрдынеева гэгшэ моришор хүлэмэрлэе. Угээршын начар 30 шаху ял туралхй морлэе бөөдэ дажа абаад, толөөн тон байвар баруулажа, мүнөө хүсэд тарган тобир холгоо колхозойнтоо ажалла ябуулжа байна. Мүнөө үеде баа хэтен морины хабарай тарилга болгор найжаруулы өрөдожо ба».

Ц. ТОНТОХОВ.

1943 ондо Бурят-Монгол рессублин колхозууд манай хоёрдои жэдээ тамхи ба махорко таржа ургуулахын гэгшэ. Тинн нөдөө энэ талаар хэлэе олон алдуу эндүүдчүд гаранан байгаа, тэрөнэй үшар шалгаганынн гэдээ тамхи ба махорко таржа ургуула хэрэгтэй таннэ бэшэ байшо.

Энэ жэдэ манай колхозууд тамхи ба махорко таржа ургуула хэрэгтэ зарим нэгэн дүй дүршэлтэй болонхой. Тэрөөнөө гална, тамхи ба махорко таржа эвонодууды бөлөгдэ тушаа хэе манар район бүхэнэ курсалууд үнтрэгдэхэн. Тус асуудал тухай ном дөбөр үнн байлал дээрлөө, энэ статья тамхи ба махоркын культуранууды ургуула тухай заабартай таннжата хэрэгтэй эвонодуудта туша хүргэжэ болохо бөө гэжэ фанатгана.

1. ТАРИХА ХЭХЭ ГАЗАР ТУХАЙ. Махорко тарихата үлэмжэ таартай газар гэжэе бамбаргара шоройтой газар таарата байна. Пантроской шара тамхи тарихын тулалда үлэрлэг газары байса үтэжүүч хэрэгтэй юм. Зүгөөр махоркошье, тамхишье тарихата манар эртэ хүйтэнэ дайрагата аюултай хорло жалага газарта тариха болоогүй. Мүн тэршын тамхинэй эшнэе тулалжа ба набаануудын тэвхэжэ болохо аюулаа эйсуулгын тулалда манж жабар болоогүй газарта тариха хэрэгтэй. Бага, гаргэ замбаа хоо, тоононоо заналгаггүй байхын түлөө алдарха болоо.

Хэрбэ үлүүдэрн газартай байгаа халаа овошье ба сахарай свёкло тарихангаа йвүүлээр тамхи ба махоркы тинжэ газарта эгээ түрүү тариха шүхала.

2. ТАРИХИНГАА УРДА ТЭЭ ШОРОННЭ ЭДҮҮРИЛЭ. Зүн ба манар байса хахалгата бэлдхөгшөөн нар хабар эртэ 2 дахин борнойгодо ёһотой. Борной-хонойнто йвүүлээр тэрэ унагаага 8—10 сантиметр гүнзэгүүдээр хуягтацажа, угаа тэрэн нэгэ дахин бонойло хэрэгтэй. Тингээе муггаар хахалгаалаан паркэ культурандихынгаа орондо даб-р хахалха болоо.

Рассадаа угуулгагыгаа урда тэрэгтэ хэе газараа үлөө дахин 6—8 сантиметр гүнзэгүүдээр культурандихала, угаа тэрэн 1—2 дахин борнойло ушартай. Хооблох культурандихан түрүүшынхннээ хүдэлэн хэртэе байн.

Хабар хахалган парта тариха болоо халаа тэрөнине шалаа баа эртэ ба гүнзэгүүдээр хахалха, байса борнойло шүхала.

3. РАССАДА УРГУУЛХА АРГА. Манай энэхэ усдовло тамхиэе заабол рассада болгон дулаан парнигууд соо ургуулжа тариха хэрэгтэй юм. Тинн махоркы рассадааршье, юрын үрбөөршье тарихада болоо.

Парнигууд ба рассадинууды түвөөрэ газар халаа нэгэ үдэрэй турша соо наранай гэрлэ үнн улаан тилалга газары шөлөө олох хэрэгтэй. Тинн хуря боросой урын убаанда унагаташаггүйн эрөөлгөөр хажуу хэсүүр газарта тарихаггүй.

Рассадинга үлүүдэ байхын тулалда хажуулан үбан түтэе байха ёһотой ба үгы халын эсөө асаржа байха хэрэгтэй. Манай байра ба ороотхо элөөлөн юмэе халшаггүйн тулала тэнлэе гэжүү колгуур түвөөрэ болоо. Парни-

гүүдэй үргөнншэ рамгытаа ута боовн дээрлөө гэдгээ ба рассадинуудай үргөнншэ нэгэ метр байла эргэтэй, зүгөөр үргөнншэ ямаршье байхадаа хамаагүй. Нэгэ квадратна метр парник гү, аян рассадингаа 1.500—2.000 энэ абажа болохо юм.

Тамхи ба парнигуудай рассадинууды ороон дээрэ гэдгээд шөлөөр түвөөрэ юм.

4. РАССАДИН ТЭНЗЭЛ БУЙЛУУЛХА ТУХАЙ. Рассада үлүүдэ тэжээлэй зүйлүүды 10 квадратна метр парнигууд ба рассадинуудта нэгэ кубометр бэлгээр буйлуулха хэрэгтэй. Парнигууд соохи температурта тогууртай болоод шөбхөн 30—35 градус хүртэр хахалга болононой йвүүлээр шөбхэ тэрэн шорой дэлгэжэ алхаад, буйлуулган шөбтэ зүйлүүдөө 7—8 сантиметр зузаанаар ахтэа хэрэгтэй.

Рассада тэжээл үтээ зүйлүүды хайшан гэдэ буйлуулха гэгшэ, 3—4 жэдэ үлүүдэ шөбтэ (хоёр хубини) даглабатай гү, али хала газарай шорой (нэгэ хубини) ба үбэтэй газарай альтэ (нэгэ хубини) буйлуулга юм.

Тингээе тамхи ба махоркын ургамала хороо хүртээ вредительүүды эдэ зүйлүүд соошоо үгы хэты зорилгөр үрлээ парнигуудта тарихалаан урил хоёр неделини урда тэрэ торньё багаажэ сээрлэжэ хүдэлмэри хэе ушартай.

5. ҮРХЭННЭ ХОРОО УГААХА. Үрхээ парнигууд соо тарихын урда тэрэнине формалинаар угааха хэрэгтэй. Ямар хубаар буйлуулхаб гэдэ: 40 процент формалина ба 50 хуби үлэ хойхо болоо. Тинн нэгэ килограмм үрхэннэ нигэжэ буйлуулган 2 литр үбан хэрэгтэй. Хорор угааха арганы ямар байлаб гэдэе, бингитан мэшөө соо үрлээ хэел, тарихалаан 2—3 үлэр урид тус буйлуулган үбан соогоо 10 минута соо байлаха ушартай.

Тингээе нэгэ жэдэ дөбтөхын тулалда мэшөөгө үе-үе болоод лэ-жэжэ байха хэрэгтэй. Нигээе хорор угаагданай йвүүлээр тэрэ үрлээ горхой соёр үбан соо 10—15 минутын турша соо угаагана. йвүүлэр газарта дэлгэжэ йвүүлүлэ байна. Халгажа байхадаа үрлээ түртэ түргэн хулажа байн.

6. ХАРЭЭ ХАРИШАН ГЭЭД ТАРИХА. Рассады хуурай ба ургуулан үрлөөр тариваг юм, зүгөөр ургуулаан үрлөнншэ рассадин гэрлэа ябадны 4—5 хоногээр түргэдхэлгэ байн. Тингээе ургуулын тулалда үрлээ угааж мэшөө соо хэжэ өрөөд, 25—30 градус температуратай үбан соо 6 часай туршала тариха болоо.

Угаа тэрэн мэшөөгө соохы үрлээ гоожожэ байн үбанншэ соёр болгоршье угааха хэрэгтэй. Угаажэ дүвгээршээрэ мэшөөтэй үрлээ өсгөр-гожо, 25—30 градус дулаа газарта таяаад дээрлөөнэ нойтон бүүр хушаа хэрэгтэй. Улэр бүлүлэ үрлээ таралжа, худалжа ба үбаар нөгөөлжэ байха болоо. Сагахан тогконушай бий болохсоор үрлээ тархаар болон болоо гэжэ тоолодог.

Нэгэ квадратна метр парникта 2—2,5

грамм махоркын хуурай үрлэн ба рассадинга нэгэ квадратна метрт 2,5—3 грамм тарилгада байн. Тамхинэй үрлэн нэгэ квадратна метрт 0,8 грамм тарилгада мориотой. Ургуулагдабан үрлэ тариха нормо хадаа тэрэннэ шөлөөгшөөн үбанншэ хэлы шөлөөн нэмэлэн байнаб. тэлы шөлөөн нэмэлэ ушартай.

Ургуулагдабан үрлэн альтэтай гү, али жэжэжэн шөлөөтэй холигдожэ тогууртар тарилгада байн. Зүгөөр нэгэ жэжгээр тариха ёһотой. Эдлөөнэй 30 хубилан нэгэ хуби үрлэ ба нэгэ үлүүдэ жэжэ шөлөөтэй 40—60 грамм хуурай үрлэ хойхо юм.

Хуурай үрлэ тарилгаа бутылка соо гэжэ тэрөнэй амбарта галуунай гү, али гагажай үдэ тайраад талгаарш соошэ буудгажа, тэрөөгөөр гоожуугата болоо.

Үрлөө тариханайнгаа йвүүлээр тэрэн дөгүүр буйлуулга тэжээгтэ зүйлүүднөө нэгэ жэжгээр ахтэа гү, али тэрөнэй үгы байгээ халын, үлөөн шөлөө халаа савтайнтрээе зуулаа бэшэр таралга хэрэгтэй. Тингээе бөөрөө дөөдэ тэвхэн галта тэгшэ-лөөд, ангайгаар үбанншэ хойгоо парнига рамгаар ба мануулуудар хушаа хэрэгтэй, тингээд төмө хушагала рассадинга бутайгадүлөөн хулажа абахаггүй.

Парнигууды тариха болгөөрө тулалда хэвгээд апрелин 20-хоо 25 хүтэр ба рассадинуудта апрелин 25-лаа майн 5 хүтэр тарихата болоо.

7. РАССАДИН ХОИНОНОО ХАРУУ НАЛГА. Рассадин хойнооо «ямар харуулга хэе хэрэгтэйб гэдээ: сар үрлээ үлүүдэ байн, йвүүлэрүлүлэ, үблэ үрлээ-үйншэ түвчэе халха, шөбтэ шорой үбөөнүлэе, буйлуулга тэжээлэ зүйлүүднөө ахтэа, дав үлүүдэ уга-халын шөлөөрүлэе, эдлөөн вредительүүд ба үлөөншэй тэжээе болон рассадаа тарихаар болон болгохо ябадад болоо.

Рассады убагдалаа түрүүдэн үршөшынншэ нэгэ дахин, паратай сэлгээр үлүүдүүр ба үдөөшөн хоёр дахин убагта хэрэгтэй. Тингээе угаа нарин болгоомжотойгоор сүршүүрээр убагта болоо. Убанншэ 20 градус шаху бүүр байха ёһотой. Рассадаа буйлуулга дүтлөөд байлааа убагта-гад соён болгожо 2—3 үдэртэ нэгэ дахин убагта хэрэгтэй байн.

Үдэрэй халуун болохоо, рассады наранай гэрлээе 2—3 час соо йвүүлэрүлүлэе байн. тинншэ тулалда парнигууд ба придуудла мануулуудар хушата юм.

Парнигууд соохи температурэе 25 градусаа дөшө температур байгаа халын мануулууды 5—10 сантиметр хүртэр үрлээ халитгуулаа, зүгөөр төлөтэй теширатуулар сар үрлээе 20—25 градус байха эргэтэй. Нигээе халитгуулалаа хүйтэн сагта теширатууны нормальнэ байгашье халаа мүн өрөшлөн бүхэннээ хушагана урда тээ нэгэ үдэн минута соо парнигуудта үрлээ халитгуулха шүхала. Май халаа 20-хоо хойшо ба бүри саашаа халитгуулха сагта улам бүри түнажа байн хэрэгтэй.

Жэжээн үлүүдэн шөлөө рассада дөгүүрөө үдэртөө 3 дахин үбөөнүлэе хэрэгтэй. Тэрэн ямар болгортой байлаб гэдээ түрүүшыншэ—хүсэд буйл-тайга гараад байхалын, хоёрдохи—арбаад хоноод байхалын, гүрбэдхи—үблэ үрлээшын түвчөөншэе йвүүлэр дөхэ болоо. Тинн шөбтэ таралжа алданайнгаа йвүүлээр тэрэ бүхэндэ рассадаа убагта байха хэрэгтэй.

Рассада дээрэ урталда үблэ үрлөө-тө түвчлэе 2—3 дахин хэе ба түвчлэншэ урда тээ заабол убагта болоо. Урмэньэ түвчлэе бүрлэг үлэр гү, али үлөө үлөөшынншэ хэлэ юм. Хэр-үлөө үлүүдэн гараад байгаа халаа нэгэ бүхэнэ 3—4 квадратна сантиметр газар шөлөөрүлүлэ хэрэгтэй.

Газарта тэжээл үтээдөө шубуунай гү, али үтэрэй аргал шөлөөр буйлуулга ахтэа болоо. Нигээе шөлблын шүвчээр убагдалаа үтээлхын рассадинга эшлээ гүрбэдхэ набаан урдалга гарал байха үлээе ба хоёр-юлгын тэрөнэй йвүүлээр 7—10 хоноод байхада хэе юм. Тингээе үдлэлэн төхөн бөөрөө мүн лэ убагта байна. Минерална үтгэгшүүдншэ зүйлүүднээ хайтан гэдэ тарачаа гэдээ нэгэ квадратна метрт 10 грамм суперфос-фат ба сульфат аммоние убаанда буйлуулгад убагта хэрэгтэй.

Рассадаа газарташэ буйлуулгадаа 10—12 үлэр урда тээ төлөөн үлэр-төө рамгаар дулаагата болжэ ба 5—7 үлэрэй урда тээ йвчиншөөшье хүйтэн болохо гү, али бөөрө орохо тэмцэгүй байгаа халын хушаа хэрэгтэй. Зүгөөр ургуулагдабан парата халаа йвүүлгатахаа үлүүдэ 8—10 сантиметр ута 5—6 набагатай байн болоо.

(Ургэлжэлэйн хожомой нөмөртө гараха.)

Редакторай үлүүдэ йвчиншэ Г. НИМЕУЕВ.